

УДК 141.7:[130.2:796]

Білогур В. Є.

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

МЕТАФІЗИЧНІ ЗАСАДИ СПОРТУ ЯК ОПТИМУМУ БУТТЯ

Розкривається сутність метафізичних засад спорту, що означають сукупність найбільш благоприємних умов для вирішення задач досягнення цілей, в основі яких оптимум буття, та теоретичні підстави концепту спорту як оптимуму буття, його понятійно-категорійний апарат; подано тлумачення метафізики у контексті розвитку історії філософської думки та проаналізовано спорт як культурне явище, що покликане перетворювати природне тіло людини в його культурно-оформлену тілесність; визначено умови, при яких відбуваються процеси соціалізації в спорті і завдяки спорту; розкрито умови, при яких спорт розгортається як людиновимірне явище та умови, які сприяють порушенню людиновимірності.

Ключові слова: метафізика, метафізичні засади, спорт, оптимум буття, спортивне буття, самореалізація людини, людиновимірність спорту.

Раскрывается сущность метафизических оснований спорта, которые означают совокупность наиболее благоприятных условий для решения задач достижения целей, в основе которых оптимум бытия, теоретические основания концепта спорта как оптимума бытия, его понятийно-категориальный аппарат; представлено истолкование метафизики в контексте развития истории философской мысли и проанализирован спорт как культурное явление, призванное превращать телесное тело человека в его культурно-оформленную телесность; определены условия, при которых происходят процессы социализации в спорте и благодаря спорту; раскрыты условия, при которых спорт разворачивается как человекомерное явление и условия, которые способствуют нарушению человекомерности.

Ключевые слова: метафизика, метафизические основания, спорт, оптимум бытия, спортивное бытие, самореализация человека, человекомерность спорта.

The essence of the metaphysical foundations of sport, which means the combination of the most favorable conditions for solving goals, based on optimum life, and the theoretical basis of the concept of sport as being optimum, conceptual and categorical apparatus, given the interpretation of metaphysics in the context of the history of philosophical thought and analysis of sport as a cultural phenomenon that is intended to transform the natural human body in its cultural and executed physicality, defined the conditions under which the processes of socialization in sport and through sport reveals the conditions under which sport is deployed as a human phenomenon and conditions that contribute to the violation human dimension.

Keywords: metaphysics, metaphysical principles, sports, optimum life, sports life, personal fulfillment, human dimension of sport.

Сьогодні, у сучасному світі, в тому числі і в Україні, відбувається переоцінка багатьох соціальних цінностей, їх нове осмислення в контексті нового історичного досвіду початку ХХІ століття, глибинних суперечностей, що відбуваються в умовах глобалізації. Коли суспільна свідомість під впливом кардинальних перетворень об'єктивної реальності стає нездатною раціонально, на старій теоретичній основі пояснити все те, що відбувається, виникає потреба у розробці нової парадигми як інтелектуального прориву в усвідомленні взаємовідносин людини, суспільства і природи. Метафізика (від грец. *metaphysic* – те, що після фізики) – наука про зверхпочуттєві принципи і начала буття. В історії філософії термін «метафізика» часто вживається як синонім філософії. В історії філософії під метафізикою найчастіше всього розуміється дійсна філософія. Предмет філософії спорту, як відмічає М. Ібрагімов, – вчення про сутність і життєвий смисл спорту в дискурсі соціокультурного феномену, який уособлює створення і відтворення в образах фізичної культури еталони людської тілесності [1, с. 54]. Оптимум буття як категорія метафізичних засад спорту – це сукупність найбільш благоприємних умов для вирішення задач чи шлях досягнення цілі при певних умовах, при яких досягається можливий максимальний ефект як можливий мінімум у спорті. Як відмічає М. Ібрагімов, «З філософської точки зору, якщо вважати фізичну тілесність людини не тільки витвором природи, а і самовитвором культури, то тут по суті не буде проблеми, оскільки поняття «спорт» розумітиметься не тільки як спорт високих досягнень, а і

масовий спорт, «спорт для всіх», кондиційний спорт, прикладний спорт тощо, тобто такий підхід, який синонімічно відповідав би нашому звичному вживанню поняття «фізична культура» <...> Іншими словами: спорт у філософському розумінні є трансцендентация із «небуття» в «наявне буття» сутнісних сил людини. В спорті людина виходить за межі свого реального буття, екзистенціює, бо виявляє притаманні їй внутрішні інтенції, сублимує сексуально-творчу енергію, змагається не тільки з «Іншим», а і з самим собою, вгамовуючи «вождеденну» душу, антропологізує, бо протиставляє себе смерті» [1, с. 52-53].

Термін «метафізика» вперше був введений Андроніком Родоським (I ст. до н. е.), систематизатором робіт Аристотеля, який під метафізикою розумів онтологію. Для Аристотеля метафізика – це онтологія, дослідження буття як такого, що намагається пояснити загальні властивості всього існуючого, тому метафізику він називає «першофілософією». Термін «метафізика» самим Аристотелем не вживався, але його висловлювання «перша філософія» чи «теологія» – «наука про реальність», що являє собою реальність перших і вищих причин, пов'язана з субстанційною проблематикою чи з Богопізнанням. Аристотель побудував класифікацію наук, у якій перше за значенням і цінностями місце займають науки про буття як таке чи про перші начала і причинив сього суцього, що назване ним «першою філософією», чи «теологією» (вченням про бога). На відміну від «другої філософії», чи «фізики», «перша філософія», яку у подальшому він назвав метафізикою, розглядає буття незалежно від конкретного поєднання матерії і форми. Метафізика, згідно з Аристотелем, є найціннішою з наук, існуючи не як засіб, а як мета людського життя і основа насолоди.

Етимологічне значення метафізики в ході історії значно змінювалося. У контексті аристотелівської філософії метафізика пов'язана з буттям Розуму (аристотелівський Нус); у відношенні до Планотівської філософії метафізика пов'язана зі світом ідей (платонівськими ідеями). Метафізичним ядром нашої проблеми виступає питання про взаємовідносини і координацію людської сутності (есенції) і людського існування (екзистенції) укорінених в метафізичності буття.

У контексті розвитку філософської думки під метафізикою А. Шопенгауер розумів уявне знання, яке виходить за межі можливого досвіду, тобто за межі природи чи даного явища предметів, виходить для того, щоб дати те чи інше пояснення відносно того, чим зумовлюється цей світ і яка природа цього світу; що ховається за природою і дає їй можливість існування. Будь-яка можливість створити інший світопорядок, порядок речей-в-собі, свідчить, що в ньому втрачають своє значення всі закони цього світу явищ. Чим більше успішніше розвивається фізика, тим більше виникає потреба в метафізиці, і тим адекватніше простежується сутність окремих речей, тому будь-яке дослідження потребує пояснення загального і одиничного.

У цьому смислі Ф. Ніцше поклав початок хибному подвоєнню світу, його поділу на світ дійсний і фальсифікований, світ надчутливий і вразливий, так як саме метафізика пригнічує людську свободу, примушує людину підпорядковуватися прихованим ідолам, культивує зневіру у вічних цінностях.

На основі кантівських ідей (зокрема, вчення про активність суб'єкта у пізнанні) Фіхте і Шеллінг намагалися побудувати позитивну модель метафізики, пов'язавши у своїх системах мислення і буття, метафізику і науку, розум і природу, вони витлумачили діалектику розуму як рушійну силу розвитку пізнання. Розглядаючи істину і буття як процес, Г. В. Ф. Гегель створив систему, у якій істина виступає як поступовий розвиток розуму, а суперечність є її необхідним моментом. Джерелом метафізичного методу він вбачав в обмеженості пізнавальної діяльності розуму, протиставивши діалектику і метафізику як два різних методи.

З критикою метафізики і метафізичного методу виступили позитивізм і неокантіанство. Разом із тим, спроби відродити метод старої метафізики як один з необхідних підходів до дійсності властиві ряду інших течій – феноменології, екзистенціалізму, філософії науки у контексті побудови і тлумачення зв'язку всього суцього.

Тлумачення метафізики як перехідної концепції від старої «першої філософії» до концепції загальнофілософського методу дослідження природи, надав Ф. Бекон, згідно з яким, метафізика, як і фізика, аналізує природні процеси, розкриває істотні закони природи, які називаються формами. Мета метафізики – у відкритті закономірностей, в осягненні незмінної основи діючих, але плінних причин, завдяки осягненню яких можна отримати поглиблене пізнання сутності природи, душі і тіла.

Замість субстанції як абсолютизованої метафізичної характеристики форм буття суб'єкта, Б. Спіноза вводить поняття субстанції як всезагальної якості активності світу, субстанції як природи («бог» чи природа). Тим самим Б. Спіноза подолав дуалізм бога і природи, душі і тіла, створивши концепцію *causa sui* як взаємодії всього суцього.

Лейбніц визнає внутрішню активність субстанції, що джерелом активності може бути тільки дух, у той час як тіло (матерія) є пасивним началом. В результаті такого підходу кожна монада, будучи у якості активного духовного начала цілим світом, входить як складовий елемент у світ як ціле. Але оскільки монада є духовний індивід, то природа її духовності зводиться до форм індивідуальної свідомості – перцепції (сприйняття), уявленню, мисленню, згідно з якими світ в цілому може діяти як система, тільки якщо автономні активності всіх монад приводяться у гармонічне узгодження Богом. Лише французький матеріалізм XVIII ст. послідовно і до кінця висміяв метафізику, її псевдонауковість і зв'язок з теологією. Як тільки наука перейшла від вивчення окремих речей до вивчення їх руху, процесів їх виникнення і розвитку, так метафізика як метод пізнання була примушена відійти на задній план і поступитися місцем діалектиці. Зруйнована французьким Просвітництвом і матеріалізмом XVIII ст. метафізика пережила свою змістовну реставрацію в німецькій філософії і в філософії І. Канта вона виступає як система чистого розуму у своєму систематизованому зв'язку, як необхідне завершення всієї культури людського розуму.

М. Гайдеггер, називаючи свою філософію «фундаментальною онтологією», вбачає її основну задачу у тому, щоб знайти конкретне вирішення питання про смисл буття, істину самого буття, який в епоху панування метафізики не був поставлений. Метафізика у тлумаченні М. Гайдеггера представляє собою не тільки філософську концепцію, але й історично певний спосіб відношення людей до природи, один до одного, при якому дійсність виступає як дещо предметне, в контексті якої людина як творець предметного світу і першочергова єдність суб'єкта і об'єкта розколюється. М. Гайдеггер у праці «Що таке метафізика?» вважає, що до неї слід відноситися обережно, так як все дерево філософії виростає з метафізики. Саме у метафізичній формі відбувається першочергово звернення до буття, до суцього. У нашому уявленні – це буття спорту, що здійснює вплив на основні сфери життєдіяльності людини, суспільне положення, формує моду, етичні цінності, образ життя людей.

Метафізичні виміри буття спорту зводяться до того, що в контексті взаємодії природи, суспільства і людини все більше стверджується ідея про те, що сутність людської природи характеризується вічним прагненням вийти за межі самого себе і свого світу, намагаючись при цьому обійти закони природи та історії. Ця характерна особливість людської природи, що являється закономірністю вибудовування відносин з оточуючим світом, ставить проблему дуалізму трансгресивної творчості: вона є позитивною, так як розширює сферу самореалізації людини, і негативною, так як руйнує часто вже створене. Саме в цьому закладені засади проблематизації людяності спорту, так як головна загроза, що виникає перед спортсменом, може виникнути тоді, коли спортсмен переходить межі, за якими він вступає в світ нелюдянимимимирний, у якому зіткнуться культура, природа і людина. Тому спорт розглядається як головний соціальний фактор, здатний протистояти дешевій культурі, дурним і згубним звичкам. Спорт є тим «клеєм», який здатний «склеїти» всю націю, що не вдається ні релігії, ні тим паче дипломатам, що свідчить про те, що спорт виявляється єдиною національною ідеєю та виступає національним захопленням, що об'єднує і віруючих, і невіруючих, і центристів, і радикалів, захопленням, яке здатне заповнити вакуум в ідеології. Спорт як синтез знаково-символічної і комунікативної системи в контексті соціогуманітарного дискурсу – це синтез фізичних, матеріальних і духовних цінностей, що стають підставою і імпульсом до дії людей, їхньої практики; це той сукупний феномен, який репрезентує людину як творця свого буття у всій його цілісності; процес гармонійного розвитку фізичних і духовних здібностей особистості; стан одухотвореної людини, оплодотвореної фізичним духом і наповненою творчістю [2, с. 449-455].

Мета статті – сформулювати теоретичні підстави концепту спорту як оптимуму буття в контексті метафізичних засад.

Дана мета реалізується в наступних *задачах*:

- дати витлумачення метафізики у контексті розвитку історії філософської думки;

- проаналізувати спорт як культурне явище, яке продовжує виступати частиною більш широкої сфери – сфери фізичної культури, яка покликана перетворювати природне тіло людини в його культурно-оформлену тілесність, тобто трансформувати морфологічні характеристики тіла у відповідності з наявним культурним ідеалом;
- визначити умови, при яких відбуваються процеси соціалізації в спорті і завдяки спорту, та умови, які сприяють порушенню людиновимірності.

Тому характеристикою соціальних реалій у самому широкому смислі слова, що виступають на правах умови здійснення будь-якої колективної діяльності, є людиновимірність як необхідність визначення тієї міри, у якій людина володіє своєю природною і штучною (культурною) власністю, тобто наскільки людина оволоділа не тільки своїми силами, але й факторами їх розвитку, що вміщуються у культурі. При цьому *людиновимірність метафізичних засад буття* має два аспекти виміру: по-перше, світ розглядається як реальність, яка обмежується можливостями людини; по-друге, обмеженості самої людини, небезмежності її можливостей, що М. К. Петров назвав «людське вмістилище». Істотна сторона людиновимірності метафізичних засад у сфері спорту полягає у визначенні міри співвіднесеності гранично виражених, природних даних і культурно модифікованих тілесних властивостей індивіда, можливостей інтелекту, а також, безумовно, психічних характеристик особистості та її моральних якостей (наприклад, почуття відповідальності, товариськості, обов'язку – особливо, якщо мова йде про командні види спорту), співвіднесених за принципом гармонії і таких, що не порушують цілісності людини. Спорт як специфічна матриця культурних процесів продовжує виступати частиною більш широкої сфери – сфери фізичної культури, яка покликана перетворювати природне тіло людини в його культурно-оформлену тілесність, тобто трансформувати морфологічні характеристики тіла у відповідності з наявним культурним ідеалом. Через посередництво спорту фізична культура виконує функцію людиновимірності. Для фізичної культури ця функція являється однією із складових її основної функції розвитку і удосконалення людської тілесності. Для спорту вона ж є тим, що виражає його природу, оскільки завдяки спорту стають очевидними фізичні та ментальні можливості, якими володіє людина і які створюються метафізичними умовами буття. «Спортивний проект – це свобода, що проектує себе для досягнення спортивних цілей, досягнення найвищих результатів, формування себе як цілісної істоти у своєму спортивному бутті» [3, с. 220-223].

Спорт як компонент соціально-онтологічних і метафізичних процесів, що сформувався ще у надрах античної культури і зберіг свої соціокультурні засади, спирається на принципи універсалізму та активізму, які лежать в основі всієї багатоманітності конкретних смислів спортивної діяльності та задають пафос і ціннісні виміри. Згідно зі своєю основною інтенцією спорт як максима мультионтологічних процесів являється простором розгортання сутнісних сил людини, збереження природно заданої цілісності, намагається створити можливості розширення людських можливостей. Відношення «Я-Інший» у спорті є багатоплановим, воно включає у якості Іншого не тільки суперника, але й партнера, суддю, глядача, проте центральним Іншим виступає все ж суперник. У відношенні до супротивника спортсмен знаходиться у стані змагальності, яка всередині себе здатна роздвоюватися на «позитивний полюс» – змагальність – (взаємоположеність себе та Іншого), і негативний – конкурентність (самоствердження себе за рахунок Іншого). Обидва ці моменти знаходяться у динамічному співвідношенні. За межами цієї антропологічної межі – вихід в кризу, антигуманність, руйнацію, так як наявність конкурентного середовища у спорті дозволяє людині вписатися у сучасне ринкове суспільство заради комерційних або прагматичних інтересів. Сучасному спорту, що ототожнює себе із актами агресії, властива орієнтація на технократичні ідеали, машинерію, яка передбачає можливість переробляти і перекроювати людську природу штучним шляхом, в той же час створювати «квазілюдину» на основі використання сучасних надтехнологій. Тут знов-таки порушується людиновимірність, яка акумулює гуманну спрямованість спортивної діяльності. Сучасний спорт зберігає різницю соціокультурних засад, які мають різний потенціал людиновимірності. З одного боку, спорт інваріантно уособлює змагальність у сфері фізичних і психічних можливостей людини, є типовим феноменом західної культури, яка носить активістський і атональний характер, який мотивує спортсмена, що прагне до максимального результату. З іншої – спорт як складні практики духовно-

тілесного удосконалення базується на особливому типі світогляду, який пов'язує воєдино людину і одухотворену природу [4, с. 33-44].

Метафізичні засади спорту як оптимуму буття сприяють формуванню таких якостей спортсмена як цілісної особистості, які впливають на процес соціалізації суб'єкта спортивної діяльності. Освоюючи соціальні цінності і норми, спортсмен тим самим інтегрується в соціальне середовище, перетворює соціальне в індивідуальне. *Спорт* представляє кожній людині величезні можливості для самовираження, самоудосконалення і самоствердження. При адекватній організації спорт може стати серйозним і дієвим засобом у формуванні соціальної активності і здорового образу життя дітей і молоді. Соціологічні дослідження, пов'язані з взаємовідношенням особистості і спорту зводяться до двох основоположних проблем. *По-перше*, це проблема залучення молоді до занять спортом, формування ціннісного відношення до особистого здоров'я і намагання вдосконалити його засобами спорту. *По-друге*, це проблема амбівалентного впливу спорту на особистість спортсмена. Домінування професіональних і групових норм у спортивному середовищі над загальнокультурними оформлюється в особливу спортивну субкультуру, що характеризується власною системою норм і цінностей, ідеологією. Узагальнений соціальний портрет персонажів цієї субкультури потребує обов'язкової корекції змісту і форм виховання у сфері спорту. Трансформація цінностей спорту у спортивній субкультурі часто приводить до виникнення контркультурних прикмет. До числа актуальних проблем спорту слід віднести труднощі у реалізації його гуманістичного потенціалу, практичну реалізацію принципів Фейр Плей у сфері спорту. Багаточисленні соціологічні дослідження виявляють слабку орієнтацію більшості спортсменів на дотримання морально-етичних принципів. Все більша кількість сторін стикається з хвилею насилля, грубості, агресивності не тільки зі сторони спортсменів, але із побоїщами на полі стадіонів, під час футбольних чи хокейних матчів. Результати досліджень, проведених у різних країнах світу, свідчать про те, що задача формування гармонічно розвинутої особистості часто входить у суперечність з установкою добитися результату будь-якою ціною, будь-якими засобами, далекими від гуманності і моралі, тому оптимум буття з гуманності і моралі перетворюється на оптимум агресивності і насилля. До того ж іншою важливою проблемою, далекою від гуманності, являється проблема використання допінгу у спорті, що трансформується у наркотичну залежність. Погоня за медалями і рекордами привела до виникнення таких негативних явищ у спорті, як стремління до перемоги будь-якою ціною, допінг, рання соціалізація, жорстокість, насильство. Всесвітній антидопінговий кодекс, прийнятий Всесвітнім антидопінговим агентством 5 березня 2003 року в Копенгагені на Всесвітній конференції з питань допінгу в спорті, а також Копенгагенська декларація про боротьбу з допінгом у спорті у значній мірі ведуть боротьбу з цим негативним явищем у спорті. У цих документах відмічається, що допінг ставить під загрозу етичні принципи й виховні цінності, які закріплені в Міжнародній хартії фізичного виховання і спорту ЮНЕСКО та Олімпійській хартії, відзначається, що Конвенція проти використання допінгу і Додатковий протокол до неї, прийняті в рамках Ради Європи, є інструментами публічного міжнародного права, на яких базуються політика країн і міжурядове співробітництво у сфері боротьби з допінгом [5].

У США ще у 60-і рр. ХХ ст. спорт став національним захопленням після виходу у світ книги Р. Бойла «Спорт – дзеркало американського життя», і був об'явлений моделлю самого американського суспільства. Починаючи з 70-80-х рр. ХХ ст. спорт являється «другою релігією», у яку вірують більшість американців. Населення бережливо відноситься до свого здоров'я, розуміючи, що це особистий капітал, від якого у житті кожного залежить багато: кар'єра, особисте щастя, світле майбутнє, що є основою оптимуму буття. Саме у спорті найбільш яскраво проявляються такі важливі його цінності, як рівність шансів на успіх, досягнення успіху, прагнення бути першим, а заняття фізкультурою розглядаються як невід'ємна частина культури життєдіяльності особистості. Люди, які пройшли «школу спорту», переконані, що спорт допоміг їм виховати віру у свої сили і можливості, а також уміння ними скористатися, спорт вчить йти на жертви заради перемоги. Уроки, засвоені юними спортсменами на спортивному полі, потім, як правило, допомагають і в житті. Багато з спортсменів стверджують, що саме спорт зробив з них людину, здатну стати особистістю. Через посередництво спорту реалізується принцип сучасного життя – «розраховувати на самого

себе», а це означає, що досягнення успіху залежить перш за все від особистих, індивідуальних якостей – ініціативи, працелюбства, довготерпіння, вольових навичок [6, с. 140].

Згідно зі своєю природою спорт, незважаючи на властиву йому змагальність, є гуманним, оскільки він сприяє розвитку особистості, що допомагає розкривати непізнані можливості людського організму і духу. Раціоналізація гуманістичного потенціалу спорту не відбувається сама по собі і залежить від того, у яких цілях суспільство використовує спорт, чи продукує умови для розвитку спорту не тільки професійного, але й масового; чи культивує реалізацію метафізичних підходів до спорту як оптимуму буття; чи розглядає спорт у якості фактору, направлено на формування і розвиток індивіда. Адже відомо, що при включеності індивіда у цілісно виражену і відлагоджену систему спорт слугує дієвим засобом і методом багатовимірної виховної практики. Реальні сформовані впливи спорту на особистість можуть бути різноманітними і навіть діаметрально протилежними: 1) якщо у його сфері домінують відносини, що узгоджуються з принципами і нормами загальнолюдської моралі, то спортивна діяльність може у немалій мірі сприяти їх укріпленню і відповідно посилювати моральні основи особистісних проявів, оскільки у спорті формуються і укріплюються певні особистісні якості і риси поведінки, у тому числі такі, як чесне відношення до суперника, здатність зберігати людську достоїнність в екстремальних ситуаціях протиборства, свого роду благородність і мужність; 2) проте, якщо ця система відносин розбалансована, і тим більше викривлена, то конкурентні та інші властивості можуть впливати на особистість не у кращому напрямку, який відкриває шлях до вседозволеності і сприяє укріпленню антисоціальної поведінки.

Як свідчить аналіз, оптимум буття спорту пов'язаний із збереженням здоров'я, фізичного удосконалення, підвищення рівня фізичної підготовленості, впливом спорту на інтелектуальний, моральний, естетичний розвиток людини і не відкидають його. Для визначення оптимуму буття, пов'язаного зі становленням метафізичних засад спорту, слід простежити взаємозв'язок потреб, інтересів і позицій. Слід зрозуміти, чому люди розвиваються в контексті дійсних чи ілюзорних цінностей, чому ці цінності диференціюються, створюються системи та ієрархії цінностей. Тому оптимум буття спорту як такого включає функціонування спорту як соціально-ціннісної системи: 1) соціальні ідеали; 2) предметно-втілені цінності; 3) особистісні цінності. В метафізичному аспекті людину слід розглядати як: 1) виробника цінностей; 2) як суб'єкт оцінки; 3) як цінність.

Саморегуляція і самокорекція свого спортивного буття – це те семантичне поле культури, в якому діє індивид. Оптимум буття – це завжди першооснова життя, яка переповнює душу людини; гармонія душі зі світом, потреба кожного в істині, добрі, красі, надії, любові. Розвиток спортивного буття сучасного світу залежить від вільної і творчої самореалізації людини, з відповідальною співпричасністю до становлення світу як цілісної ноосфери. В основі оптимуму буття спортсмена має лежати реалізація мудрості, орієнтованої на формування творчості, справедливості, істини, краси, добра. Оптимум буття – це осмислення людиною сенсу свого життя, місця і гармонізації стосунків людини з природою, суспільством, сучасною спортивною технікою, інформаційним середовищем, людини з людиною, реалізація людини через творчість, формування дійсно високої спортивної культури, яка розрахована на високу індивідуальність, для якої головне – пошуки сенсу життя, граничних цінностей – добра, краси, істини, відхід від деструкційної свідомості і самосвідомості, створення дійсно цілісної особистості [7]. Соціологи і філософи вважають, що якщо матеріальні потреби рано чи пізно задовольняються, то людина ніколи не пресичується, тому духовні спортивні потреби стають універсальними тенденціями індивідуального буття. Духовні потреби – це реальні важелі суспільства і людини, які сприяють появі нової людини і нового суспільства, а згодом і нового некризового соціуму. Тому тільки через виявлення оптимуму з'явиться і нове цивілізоване неоречевлене суспільство. Навпаки, відсутність оптимуму – це відрив душі від тіла, відрив душі від духу, замикання душі на обслуговуванні потреб своєї тілесної спортивної оболонки і збереження нетворчих форм своєї життєдіяльності; це інерція своєї культурно-історичної екзистенції, втрата своєї родової суті, переваження негативного фактору автентичної свободи, «не для чогось», а свободи «від» – втечі від автентичної свободи.

Таким чином, у теперішній час спорт набуває настільки високої значущості у суспільстві через те, що саме зараз актуалізуються метафізичні засади розвитку спорту як

оптимуму буття. Отже, ми вважаємо його основним видом людської життєдіяльності. Не випадково з'являється все більша кількість людей, які хочуть залучитися до самих високих видів спорту (олімпійського, параолімпійського). Тому ми говоримо про спорт як про соціально-метафізичну (антропологічну, аксіологічну) систему, яка виконує різноманітні соціальні функції: емоційну, соціально-інтегративну, політичну, біологічну, соціалізації, мобільності, в контексті яких людина-спортсмен-особистість і держава намагаються сформувати такі умови буття, які сприяють виявленню оптимуму у спортивних змаганнях, індивідуальному спортивному бутті, відношенні до колег-спортсменів, до родичів, близьких, друзів; до самого себе, природи, суспільства, до своїх спортивних результатів. Сучасний спорт впритул підійшов до меж як «людиновимірності спорту», так і його протилежного результату, що дає максимальне навантаження для виявлення тіла і духу, та дозволяє вважати сучасний спорт одним із ареалів антропологічної межі. В цілому спорт на практиці направлений на розкриття добротворчої сутності людини і тому є філософічним за самою своєю сутністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ібрагімов М. Філософія спорту: чи буде плідною філософія на ниві спорту? / М. Ібрагімов // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т4. – С. 48-55.
2. Білогур В. Є. Соціально-філософський аналіз спорту як головної субстанції самореалізації особистості: теоретико-методологічні виміри / В. Є. Білогур // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.]. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2013. – Вип 72. – С. 449-455.
3. Білогур В. Є. Філософія сучасного спорту як сублимативного вираження індивідуальної і соціальної життєдіяльності людини / В. Є. Білогур // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.]. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2013. – Вип 73. – С. 220-223.
4. Білогур В. Є. Спорт як знаково-символічна і комунікативна система в контексті соціогуманітарного дискурсу / В. Є. Білогур // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2013. – Вип. 55. – С. 33-44.
5. Mechikoff R. A. A history and philosophy of sport and physical education: from ancient civilizations to the modern world / Robert A. Mechikoff, Steven Estes. – Boston, Mass.: McGraw-Hill, 2006. – 414 p.
6. Holowchak M. Aretism: an ancient sports philosophy for the modern sports world / Mark Holowchak, Heather Lynne Reid. – Lanham, Md.: Lexington Books, 2011. – 234 p.
7. Kretchmar R. S. Practical philosophy of sport and physical activity / R. Scott Kretchmar. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2005. – 300 p.